„RADOMER-KIELCER LEBEN" 21 (211) „Należytość pocztowa uiszczona ryczałtem" „ראַדאָמער קעלצער לעבן" פרייז 25 גר'

Lola Skorecka

Leon Weiner

Zaręczeni

Kielce, w maju 1928 roku.

Z intencji zaręczyn naszej kochanej kuzynki i bratanki

Loli Skoreckiej

— z p. —

Leonem Weinerem

najserdeczniejsze życzenia składają:

Władysławowie, Hanka, Józik, Adkowie SKORECCY.

ראַדאָמער-קעלצער לעבן

1-go Czerwca 1928 r. ◆◆ פאַר'ן אינהאַלט פון טעקסט אין די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פעראַנטוואָרטליך ◆◆ ראַדאָם פרייטאג י"ג סיון תרפ"ח.

BANK GOSPODARSTWA KRAJOWEGO

URUCHOMIŁ

ODDZIAŁ w RADOMIU

przy ulicy PIŁSUDSKIEGO 5, telef. 118.

KASY CZYNNE od godz. 8.30 do g. 13.30.

w SOBOTY „ „ 8.30 „ g. 12.00.

BANK GOSPODARSTWA KRAJOWEGO

ODDZIAŁ w RADOMIU.

BANK KREDYTOWY
Spółdz. z ogr. odp.
Radom, Lubelska 21.

באַנק קרעדיטאָווי
קאָאָפּ. מיט בעגר. פעראַנטוו.
ראַדאָם, לובלינער 21.

בעקאַנטמאַכונג.

מיר מאַכען בעקאַנט די געעהרטע באַנק-קליענטעל, דאָס מיר פאַנגען אָן אַנ'אינטענסיווע קרעדיט-טהעטיגקייט, ווי: הלואות, דיסקאָנטאָ און אַוואַנסען. אַ דאַנק דעם גרויסען צופלוס פון וקלאַדען, וועלכע בעשטעטיגען דעם אויסגעהויערען צוטרוי פון דער ראַדאָמער בעפעלקערונג צו אונזער באַנק.

מיר נעהמען איין אָן נדנים און וקלאַדען אויף זעהר גוטע בעדינגונגען און צאָהלען זיי אויס לויט'ן פערלאַנג **צו יעדער צייט.**

מיר נעהמען אויך אָן וועקסלען און פראָכטען אויף אינקאַסאָ אין אַלע שטעדט פון פוילען און צאָהלען אויס די געלדער אין זעלבען טאָג פון איינפליסען, זאָגאַר נאָך מיטאָג.

מיט אכטונג **באַנק קרעדיטאָווע**
קאָאָפּ. מיט בעגר. פעראַנטוו.
מיטגליעד פון לעמבערגער רעוויזיאָנ'ס-פערבאַנד.

Z okazji zaręczyn
p. LOLI SKÓRECKIEJ z p. LEONEM WEINEREM
składa serdeczne życzenia
ALBIN GRAUZAM.

Samochód

7-mio osobowy — DAIMLER
z elektrycznym oświetleniem
w doskonałym stanie
zdatny na dalsze podróże i komunikacje międzymiastowe
do sprzedania za 4500 zł.
WIADOMOŚĆ: Radom, firma „AUTOMOTOR"
ul. Żeromskiego 48.

זיי שרייען שוין אויך!

צום דעם פּראָטעסט פון די ראַדאָמער און קעלצער פּוילישע האַנדווערקער און סוחרים.

ביז אהער איז דאָס נאָר געווען הקול קול יעקב — יודען אַליין האָבען געשריען געוואַלד — האָט דאָס טאַקע געהאָלפען ווי א טויטען באַנקעס.

איצט אָבער האָט שוין דער שטייערן־דרוק דערלאַנגט אויך אין דער זיבעטער ריפּ די נישט יודישע צאָהלער — און זיי האָבען אויך גענומען שרייען פון וועהטאָג.

געוויס וואָלט געווען אין הסכם מיט דער גלייכבערעכטיגונג, ביי אונז אין פוילען, אַז אויך צו די נישט יודישע קולות זאָל מען זיך צוהערען פונקט, ווי צו די יודישע. צי דאָס וועט טאַקע אַזוי זיין, נעמען מיר זיך נישט אָן צו זאגען. דאָס וואָס מיר ווילען דאָ קאָנסטאַטירען איז דער פאַקט, וואָס איצט איז אונזער קול נישט קיין קול־קורא במדבר, נישט פעראיינזאמט, נישט אַליין.

געוויס איז דאָס פאַר אונז א שטיקעל נחת־רוח. צרת רבים איז פאָרט חצי נחמה. אָבער נישט אין דעם געהט דאָ איצט, נאָר אין עפּעס אַנדערש.

כל זמן ס'איז געווען נאָר הקול קול יעקב האָט מען זיך אומגעצוואונגען געקאָנט פערשטאָפּען די אויערען מיט וואַטע און זיך מאַכען נישט הערענדיג: מאַלע וואָס יודען שרייען דאָרט...

די פוילישע אנטיסעמיטען האָבען פון אונזערע קולות געשלאָגען בלויז קאַפּיטאַל, אַז יודען ווילען נישט צאָהלען קיין שטייערן, אַז יודען זענען נישט קיין געטרייע בירגער, אַז יודען זענען נישט פעראינטערעסירט אין דער מלוכה־קאַסע. וכדומה אַזעלכע שוואַרצע אויספיהרען.

די פוילישע סאָציאַליסטען האָבען זיי נאָך צוגעהאָלפען, אַז מעהר, ווי געלד־אינטערעסען האָבען נישט די יודישע קאַפּיטאַליסטען, א. א. וו. אַז די יודישע בורזשואזיע איז געגען 8 שעה'דיגען ארבייטס־טאָג מיט זייער פּראָטעסטירען געגען צוואנגס־זונטאָג־רוהע, א. א. וו.

כתם די פוילישע נישט אויפגעקלערטע שיכטען האָבען אין די יודישע קולות קעגען דעם שטייערן־דרוק אויך זיי געזעהן א ראיה, אַז יודען זאַלעווען פאַר פוילען א גראָשען א. א. וו.

אַלץ צוזאַמען האָט פערשטעהט זיך געשאַפען פאַר דעם יודישען בירגער א נישט גינסטיגע לאַגע. דער יודישער בירגער אין פוילען האָט זיך געפיהלט געקרעמפּעוועט: פון איין זייט האָט מען די גאַנצע לאַסט פון שטייערן אַרויפגעלייגט אויף זיינע פּלייצעס און פון דער צווייטער זייט האָט ער נישט געטאָרט שרייען, ווייל אין זיין געשריי האָט מען געזעהן אומלאָיאַליטעט, אומטאָלעראַנץ, א ווילען אַרויסצודרעהען זיך פון צאָהלען שטייערן.

און אַזא שטימונג האָט דאָך געמוזט זיין, ווייל אין אמת'ען איז דער איינציגער שרייער פאָרט געווען ער — דער יוד און נישט קיין אַנדערער — איז דאָך דאָס דער בעסטער סימן, אַז די אומטרייע בירגער זענען די יודען, וויל מעהר ווי זיי אַליין שרייען דאָך נישט.

פערשטעהט זיך, מען האָט זיך נישט וויסענדיג געמאַכט, אַז דער נישט יודישער בירגער האָט נישט וואָס צו שרייען, מחמת יענער האָט נישט געפיהלט אויף זיך אַזוי דעם שטייערן־דרוק.

פערשטעהט זיך, מען האָט זיך נישט וויסענדיג געמאַכט, אַז דער וועמען עס טוהט נישט וועה האָט נישט וואָס צו שרייען, און אַז שרייען שרייט דער וועמען ס'טוהט וועה.

איצט אָבער האָט זיך די לאַגע געביטען: אויך דער נישט יודישער שטייער צאָהלער האָט אָנגעהויבען שפּירען א מין וועהטאָג און אויך ער האָט גענומען שרייען.

אָט הערען מיר פון פערשידענע שטעדט און בתוכם אויך ראַדאָם און קעלץ, אַז אויך דאָרט און דאָ האָבען די פוילישע בע'עולה'מ'ס שטייער־צאָהלער אויפגעהויבען זייער שטים און פּראָטעסטירען געגען דער צו הויכער שטייער־אויסמעסטונג.

איצט וועלען שוין מיר יודען נישט זיין קיין היוצא מן הכלל.

דאָס וועט דאָך סוף כל סוף מוזען אַרויסשלאָגען דאָס נישט עהרליכע געווער פון די פוילישע אַנטיסעמיטען, אַז נאָר יודען ווילען נישט צאָהלען, אַז א. א. וו.

זיי וועלען דאָך נישט געהן פּאַטשען זיך אַליין אין פּנים, אַז אויך פּאָליאַקען ווילען נישט צאָהלען.

אין דערפון וועט דאָך סוף כל סוף אייך מוזען קומען דער אויספיהר, אַז נישט מען וויל נישט — נאָר מען קאָן נישט.

און אפשר וועט דאָס סוף כל סוף אויך עפענען די אויגען פון אונזערע פויליש־מלוכה'שע פינאַנס־פּאָליטיקער, אַז לא זו הדרך, אַז נישט דאָס איז דער וועג צו דער עקאָנאָמישער געזונדמאַכונג פון דער מלוכה און אַז נישט דאָס איז דער מיטעל אין דער פּוילישער ווירטשאַפט.

אפשר.

הים קיין גרויסע אמונה האָבען מיר נישט, אַז אונזערע פינאַנס־פּאָליטיקער זאָלען זיך אַראָפּנעמען א מוסר־השכל פון די נישט יודישע שרייער.

אָבער איין טרייסט האָבען מיר יאָ, דאָס וואָס איז נישט מעגליך געווען פריהער, אין די צייטען פון גראַבסקין, איז מעגליך געוואָרען איצט אין די סאַנאַציע־צייטען. צי דאָס איז געווען דער גוטער ווילען פון פינאַנס־מיניסטער טשעכאָוויטש, צי אַן אַנדער אויסערליכער גורם איז אָבער אַ פאַקט, אַז דאָס לעבען האָט גענומען ווייזען זיך אין דער אמת'ער געשטאַלט. די פּלאָג פון שטייערן־דרוק האָט זיך גענומען אויך אָפּרופען נישט נאָר אויף די יודען אַליין, נאָר אויך אויפ'ן נישט־יודישען בירגער.

צי וועלען אונזערע פינאַנסיעלע פּאָליטיקער אויך איצט בלייבען טויב צום אַלגעמיינעם געשריי פון די שטייער־צאָהלער שוין אָהן אונטערשיעד פון נאַציאָנאַליטעט — און ווייטער געהן זייער אייגענעם ענגען וועג, וואָס ווערט כסדר שטיינערדיגער און זאַמדיגער, אָדער זיי וועלען פון איצט אָן פערקירעווען אַ זייט אויף דעם ברייטען שליאַך פון אויסגעפלאַסטערטע פרייע שאָסעען אין זייער פינאַנס־פּאָליטיק און געהן מיט נייע מעהר פרוכטבאַרע וועגען?

דאָס וועט אונז ווייזען די נאָהענטסטע צוקונפט.

א. י.

הינטער די קוליסען פונ'ם אמאַליגען מאַגנאַטען לעבען אין ראַדאָם.

35. פון מלך אביון.

אין דער וויענער אָפּערע.

נאָכ'ן געשפּרעך מיט'ן פּראָפעסאָר איז ביילקע מיט דער מוטער געבליבען א לענגערע צייט וואָהנען אין וויען.

אונטער דער צייט האָט ביילקע'ס מוטער אויסגעזוכט אַלע מינים פערוויילונגען, ווי קינאָ'ס, טעאַטער'ס, קאָנצערטען און נאָך אַזעלכע אַמוזירענדע ערטער, וואו זי פלעגט תמיד געהן מיט ביילקע. שרה'לע, ס'הייסט ביילקעס מוטער, האָט דאָס פלייסיג געטוהן, זי האָט געהאַט דערביי א געוויסע אויסרעכנונג. איהר כונה איז געווען צו פערטרייבען די פערצווייפלונג, די ענטוישונג פון איהר יונגע טאָכטער, וועלכע איז כסדר אין וויען געווען בעהערשט פון מעלאַנכאָלישע און בעטריבטע שטימונגען. ביילקע איז אין וויען אַרומגעגאַנגען אָהן קאָפּ. פון טאָג צו טאָג איז זי איינגעפאַלען און אָנקוקענדיג זי האָט אָנגענומען א שרעק. איהר בליהענדע שעהנקייט, איהר שטענדיגע מונטערקייט און טעמפּעראַמענטפולע זאָרגלאָזיגקייט איז ביסלעכווייז ווי פערשווינדען.

ביילקע האָט זיך אויסטערליש געשראָקען פאַר דער אָפּעראַציע. דער געדאַנק, אַז זי וועט געבוירען א נישט געזעצליך קינד, וואָס וועט קיינמאָהל נישט וויסען ווער זיין טאַטע איז, האָט איהר שרעקליך געפייניגט, נישט קוקענדיג אויף די אַלע בערוהיגענדע רייד פון אַלטען וויענער פּראָפעסאָר. נאָך א גרעסערע ביטערקייט און נאַגענדע קרענקונג האָט איהר פערשאַפט דער רעיון, וואָס טאַמער איז מעגליך, אַז זי מיט'ן קינד זאָלען נאָך דער אָפּעראַציע לעבען בלייבען. פון דעם דאָזיגען געדאַנק האָט זי נישט געקענט אויסהאַלטען. זי האָט זיך נישט געקאָנט פאָרשטעלען ווי אַזוי זי וועט ווייטער קאָנען עגזיסטירען און עפענען די אויגען פאַר מענשען. אָהן א שיעור פאַנטאַזיעס, איינע שוידערליכע פון דער צווייטער, זענען אַדורכגעשווימען אין איהר מוח. און ביי יעדען פון זיי האָט זי אַזש אויפגעציטערט.

די וועלט איז איהר ענג געוואָרען. דאָס גאַנצע קאָכעדיגע לעבען פון וויען האָט זיך איהר אויסגעוויזען ווי א גיהנם. אַלע מענשען—ווי מחבלים, וואָס לויערען און איילען זיך מיט גידיגע חיטערקייט נאָר שלעכטס צו טון און צו פעראומגליקליכען... זי האָט בעקומען פאַר

דער אינטערנאציאנאלער קאאפעראטיווער טאג.

פון ה. שאשקעס.

„ספעציעל צום „ראדאָמער-קעלצער לעבען“.

דעם 3-טען יוני ה. י. פייערט די גאנצע וועלט דעם יום-טוב פון „קאָאָפעראטיווען טאג“.

אויף דער וועלט-אויסשטעלונג פון דער קאָאָפעראציע, וואָס איז פאָרגעקומען מיט איניגע יאָהר צוריק אין בעלגיען איז געווען אויסגעשטעלט א מארמור-סטאטוע פון בעקאַנטען סקולפּטאָר לאַטאפּעל. זי שטעלט פאָר 4 מענשען, צווישען זיי איין פרוי, וועלכע טראָגען אויף זייערע פּלייצעס די ערד-קויל. — דאָ איז סימבאָליש אויסגעדרוקט די אידעע פון קאָאָפעראַציע. מענשען פון פערשידענסטע עלטער, פון קלאַס און געשלעכט, ווען זיי פעראייניגען זיך צו א געמיינזאמען ציעל, זענען זיי אזוי שטארק, אזוי מעכטיג, אז זיי קענען די וועלט אויסטראָגען אויף זייערע פּלייצעס.

וואָס פאר א שיינער געדאנק איז עס געווען, ווען דער אַלטוועלטליכער קאָאָפעראטיווער צוזאמענפאָהר האָט צו ווידמען איין טאָג אין יאָהר אין אַלע לענדער און ביי אַלע פעלקער, כדי צו דעמאָנסטרירען דעם גראַנדיעזען וואוקס פון דער קאָאָפעראטיווער אידעע, איהר אנפאנג און טיעפע מענשליכע און ווירטשאפטליכע וואָרצלען.

50 מיליאָן מענשען אין אַלע וועלט-טיילען — ווייסע, שווארצע, געלע, — פעראייניגטע אין 200 000 קאָאָפעראטיווען – וואָס פאר א גראנדיעז בילד פון מענשליכער שאפונג, וואס פאר א שניידענדיגער בעווייז, אז אין ים פון שנאה-קנאה, קלאסען — און ראססען — אונטערשיידען קען מען דאָך געפונען א געמיינזאמע שפראך, קען מען בעפליגעלט ווערען מיט א איינהייטלעכען געדאנק פון שאפען בעסערע, נייע פאָרמען פון לעבען.

און געבראכט צו דעם האָט די קאָאָפעראטיווע בעוועגונג.

קאָאָפעראציע איז פריהער פאר אַלץ די פערווירקליכונג פון דער אידעע פון איניקייט. זי קען נישט קיין פארטייען און קיין מיינונג'ס פערשידענהייטען, זי לערנט אויס דעם פשוט'ן מענשען פון א גאַנץ יאָהר בעציהען זיך צו אלגעמיינע געזעלשאפטליכע ענינים ווי צו זיינע אייגענע פריוואָטע געשעפטען.

אין דער קאָפּעראציע מיט איהר גרונט-פרינציפ „איינער פאָר אלע. אלע פאָר איינעם“ בילדען זיך אויס פון חודש צו חודש און פון יאָהר צו יאָהר די אמת'ע פאָלקסטימליכע טוער. מיט איהר אידעע פון זעלבסטהילף און קעגענזייטיגער אונטערשטיצונג לערנט די קאָאָפעראציע איהרע אנהענגער זעלבסטווירדע און רעספעקט צו זיך אליין.

נישט די אריינגעלייגטע קאפיטאלען שפילען די הויפּט-ראָלע אין דער קאָאָפּעראטיווער אונטערנעמונג. נאָר די פערזענליכע פעאיגקייטען און מאָראַלישע אייגענשאַפטען פון דער מיטגלידערשאפט, זייער געמיינזאמער ווילען צו ארבייטען און שאַפען פאר'ן כלל, פאר'ן קאָלעקטיוו. פערבעכערענדיג דורך דעם אייגענעם גורל, די אייגענע ווירטשאפט, און דערהויבענדיג זיך דורך דער גלייכהייט'ס-אידעע, וואָס איז אויסגעדריקט אין דער קאָאָפעראַציע, צו א העכערער קולטורעלער מדרגה.

דער געוועזענער פרעמיער פון איטאליען, דער גרויסער קאָאָפעראטאָר לואידזשי לוצאטי האָט דעם זין פון קאָאָפעראציע אויסגעדריקט קורץ און שארף: „דאָז הויפּט-פערמעגען פון א קאָאָפעראטיוו איז די קאפיטאליזירטע ערליכקייט פון די מיטגלידער.“

די דאָזיגע קאפּיטאליזירטע ערליכקייט פון די 50 מיליאָן מענשען, וועלכע זענען ביים היינטיגען טאָג פעראייניגט אונטער די רעגענבויגען-פארבען פון דער קאָאָפעראציע, דאָס איז דער אייזען-בעטאָן-פונדאָמענט, אויף וועלכען דער מאָדערנער אונטערנאציאָנאלער בבל-טורם ווערט געבויט, נאָר מיט דעם אונטערשיד, וואָס די שפראך פון זיינע בויערס איז נישט צימישט, וואָס זיי פערשטעהען זיך איינער דעם צווייטען, וואָס אלץ העכער און העכער וואקסען די שפּאָקען און דער שפיץ ווינער שפארט אן אין... הימעל.

נישט קוקענדיג אויף די שווערע נאָך מלחמה יאָהרען — און אפשר טאַקי צוליב די אונמעגליכע בעדינגונגען ביים אויפבויען די צושטערטע נעסטען פון יחיד און כלל — האָבען זיי יודישע מאסען, אזוי ווי אינסטינקטיוו, פערשטאנען, אז נישט דורך נדבות, נישט דורך קצבה פון שטארקען צום שוואַכען קאָן געלייגט ווערען א דויערהאפטער פונדאָמענט פאר א נאָרמאלער ארבייט. און ווייל מיר זענען אזא פאָלק וואָס בעשטעהט אין $80^0/_0$ פערמיטלער און האנדווערקער, און ווייל ביי אזא עקאָנאָמישער סטרוקטור איז קרעדיט דער מאָטאָר, וועלכער לאָזט אין בעוועגונג די אינדיווידועלע ווירטשאפטען האָט זיך ביי אונז אין א אויסערגעוועהנליכען טעמפּאָ ענטוויקעלט די קאָאָפעראציע.

קרוב 500 בענק, געבויט אויף יסודות פון זעלבסטהילף, אויף יסודות פון מיטארבייט פון גלייכע מיט גלייכע, האָבען ווי א געדיכטע נעץ זיך פערשפרייט אין אלע שטעדט און שטעדטלעך פון אונזער לאנד. 160 טויזענד יודישע פאמיליעס. ד. ה. ביי 30 פראָצ. פון דער גאנצער יודישער בעפעלקערונג געניסען דירעקט און אונדירעקט פונ'ם שפע, וועלכען ס'עפענט פאר זיי דער קאָאָפעראטיווער געדאנק.

אויך האָט ביים יודישען האנדווערקער אויפגעוואכט דאָס געפיהל פון פערטיידיגונג געגען דער צו הויכער אויסנוצונג פון פריוואטען פערמיטלער און עס זענען געשאפען געוואָרען ביי אונז עטליכע שטארקע פּראָדוקטיווע-קאָאָ-

---

יעדען א עקעל. ביי איהר אין הארץ איז געבוירען געוואָרען א שנאה צו אַלץ, וואָס אטהעמט מיט לעבעדיגע בעוועגליכקייט. אנגעפולט מיט יאוש און נירוועגשלאגענקייט איז ביילקע, די אייביג רעדעוודיגע און שטיפעריש-לעבענסליסטיגע, געוואָרען א שווייגענדע. גאַנצע טעג האָבען געקענט אוועקגעהן אז זי זאָל א וואָרט נישט אויסרעדען. אפילו מיט דער אייגענער מוטער האָט זי זעלטען א שמועס געטוהן, זי איז געזעסען אין חיענער האָטעל און כסדר געשוויגען. זי האט נישט געהאט קיין בענעהר, קיין פערלאנג צו קיין שום זאך, גאָרנישט האָט איהר פעראינטערעסירט. די גאנצע טעג געלעגען אויף דער קאָזעטקע, נישט פערקעמט. רעכט נישט ארומגעוואשען זיך, קיינמאָהל נישט איבערגעטוהן, נאָר ארומגעהילט אין א ברייטען מאנטעל ס'זאָל זיך נישט אזוי פיעל ארויסזעהען און נישט ענטפּלעקען דעם סוד פון איהר ליבע...

א צעקנוידערטע, א צעשויבערטע מיט שווארצע פלעקען אונטער די אויגען האָט זי ליגענדיג אויף דער קאָזעטקע געצאפּעלט אין שרעקליכע פינסטערע דמיונות און געצעהלט יעדען זונען-אויפגאנג און זונען-אונטערגאנג. זי האָט געצעהלט די וואָכען, די טעג, די שעה'ען און אפילו די מינוטען. מיט שרעק און פיבער האָט זי ערווארט דעם טאָג. ווען די אפעראציע איז בעשטימט געווען. א מאָהל האָט זי די טעג אוועקגעשטיפּט און געוואָלט, אז יענער פערשאָלטענער טאָג, ווען אויף דער וועלט דארף פאלען די שאפונג פון דער מענשליכער תאוה, דער פראָדוקט פון ליידענשאפטליכער שכרות און ווילדקייט. וואָס די וועלט האָט דערמיט בעצויגען אַלע איהרע איינוואָהנער, כדי פון זיי צולאכען און צו שפאטען פון זייער לעכערליכקייט און מיאוסקייט — און אמאָהל האָט ביילקע געוואָלט, אז יענער טאָג זאָל וואָס שנעלער קומען, טאַקע אָט שוין און זאָל דער גאנצער ים מיט צרות און יסורים זיך מיט א מאָהל א גאָס טוהן. אפשר וועט זי אין דאָזיגען טיפען ים דערטרינקען ווערען און אַלץ וועט נעמען א כוף... זאָל זיך אַלץ ענדיגען. זי וועט נישט אויסהאלטען פאָר יסורים און בושה די אפעראציע און זי וועט אזוי נאָך אפשר גיכער פטור ווערען פונ'ם פערשאָלטענעם און עקעלדיגען לעבען...

ווי בייזע פערגיפטעטע שלאַנגען האָבען שרעקליכע מחשבות און פאנטאזיעס זי ארומגענומען. זיי זענען איהר נאָכגעלאָפען אין בעהערשט איהר גאַנץ וועזען. די דאָזיגע שוידערהאפטע פאנטאזיעס האָבען בעקומען פאר איהרע אויגען הויט און ביין און זענען פערקערפּערט געוואָרען ווי אין לעבעדיגע בילדער, און אויף אַלע ווענד, אויפן כופיט, אויף דער פּאָדלאָגע האָבען זיך פיל מאָהל אויסגעמאָהלט שרעקליכע בילדער צוגעפאסט און אָפּגעאַדאפּטירט פון איהרע נאָר וואָס אויסגעחלומ'טע פאנטאזיעס. אין יעדען ווינקעל פון האָטעל-צימער האָט איהר פאָרשטעלונג געזעהן א אַנדער איכה'דיג בילד פון איהר נאָהנטער שרעקליכער צוקונפט.

ביילקע'ס מוטער האָט זיך גוט געקאָנט אויף די לאגע. זי האָט די אַלע טרויריגע פאנטאזיעס אראָבגעלייענט פון איהר מרה שחורה'דיגען פּנים. אין זי געגאנגען פון דער זייט. אויסגעמיטען אפילו מיט איין וואָרט צו דערמאָנען, אדער צו רעדען וועגען פּראָפעסאָר, ווער שמועסט פון דער אָפּעראציע — וועגען דעם האָט זי אינגאנצען פערשוויגען, ווי קיינמאָהל גאָרנישט. ביילקע'ס מוטער איז געווען א קלוגע און איבערגעגעבענע מוטער. האט זי געמוהן כל התפּעלות אָיעקצוטרייבען

פעראטיוון מיט'ן צענטראלען „סורוויט" אין דער שפיץ, וועלכע האבען מיט זייער ארבייט אין משך פון דער קירצער צייט פון זייער עקזיסטענץ צעבראכען די לעגענדע וועגען דעם, אז דער ראז־גער מין קאאפעראציע איז נישט מעהר ווי א עקספערימענט, וועלכער קאן קיין קיום נישט האבען.

ווען מיר געהען ווייטער איבער צו ציפערן פון וואוקס און ענטוויקלונג פון אונזער בעוועגונג, זעהען מיר די אלגעמיינע באלאנס־סומע פון אונזערע קאאפעראטיוון, וועלכע שטייגט איבער 100 מיליאן זלאטעס, אייגענע קאפיטאלען — איבער 8 מיליאן זלאטעס יעדען מאנאט ארויסגעגעבענע הלוואות — ביז 30 מיליאן זל., וקלאדען — ארום 25 מיליאן זל. און אינקאסא־דאקומענטען, וועלכע פליסען אריין יעדען מאנאט אין די קאאפעראטיוון — אויף 75 מיל. זלאטעס.

נאך פאראיאהר'ען, אין דער צייט ווען מיר זענען פאר אייך געשטאנען אין כאג פון היינטיגען יום־טוב, האבען די אלע ציפערן אויסגעמאכט קוים א העלפט. צי איז דאס נישט דער בעסטער בעוויז, אז אונזער ארבייט אויפ'ן קאאפעראטיוון געביט האט אנגערירט דעם לעבענדיגען נערוו: די ווירקליכע בעדערפענישען פון אונזער פאלק און אויף וואסערע וועגען און אין וואסערער פארם דארף פארקומען די ארגאניזירונג פון אונזער פאלקס־לעבען.

די קאאפעראטיווע קרעדיטען, ווי קליין זיי זאלען נישט זיין, ווארפען זיי דעם צינזפוס אויפ'ן ארומיגען מארק, רייסען ארויס פון די ליכווע־נעגעל די אמווייניגסטע געשיצטע ווירטשאפטליכע עלעמענטען.

חוץ זייער ווירטשאפטליכער בעדייטונג האבען די קאאפעראטיוון ביי אונז יודען אייך א וויכטיגע דערציהערישע בעדייטונג, זיי שטרעבען אומצובייטען די איינצעלנע כחות אין א גרויסען שטארקען געזעלשאפטליכען כח און מיט אונזער ארבייט אין משך פון די יאהרען ווערט אלץ בולט'ער און קלארער, אז נישט קעגנזייטיגער קאמפף שאפט די קולטור, נאר קעגנזייטיגע מיטארבייט, קעגנזייטיגע אכטונג און דאס געפיהל פון גלייכקייט, מיט וועלכען די קאאפעראציע איז דורכגעדרונגען.

אנ'ענטפער אויף דעם ארטיקעל „צום קאנפליקט אין שטאדט־ראט".

דאס ארטיקעל „צום קאנפליקט אין שטאדט־ראט", וואס איז געדרוקט געווארען מיט צוויי וואכען צוריק אין אונזער צייטונג, האט אונז צוגעשיקט איינער פון די יודישע בירגערליכע קאלא־ראטמענער. אויף דעם ארטיקעל האבען מיר בעקימען א ענטפער פון א אנגעזעהענעם ראטמאן פון דער בונדישער פראקציע, פאר וואס מיר געבען יעצט גערן אן א ארט, ווייל מיר האלטען אזא מיינונג'ס־אויסטויש פאר געוואונשען. די לעזער און בכלל די עפענטליכע מיינונג בעקומט אזוי ארום א פולען בעגריף וועגען דער טהעטיגקייט פון די יודישע ראטמענער און זייער פאליטישער ראל אין שטאדט־ראט. אהן אינטערשיד פון רעכטס, צי פון לינקס.

רעדאקציע.

אין נומער 19 (209) פון „ראדאמער־קעלצער לעבען" האט זיך בעוויזען אנ'ארטיקעל אונטער דעם נאמען „צום קאנפליקט אין שטאדט־ראט" וועמענס מחבר באהאלט זיך אונטער דעם פסעוודאנים „א ראטמאן".

דעם פשוט'ען ראדאמער יודישען בירגער, וועלכער בעזוכט נישט די שטאדט־ראט זיצונגען. און איז נישט אינפארמירט וואס עס טהוט זיך אין די הינטער־קוליסען, וועט איבערליינענדיג דאס ארטיקעל האבען דעם איינדרוק, אז נאר די קאלא־ראטמענער טראגען אויף זייערע פלייצעס דעם גאנצען גלות־לאסט פון אלע ראדאמער יודען. און אז נאר זיי זענען די איינציגע, וועלכע פיהרען א ריינע אויסגעהאלטענע פאליטיק אין שטאדט־ראט און פערטייריגען מיט מסירת נפש, נישט נאר זיינע מאטעריעלע אינטערעסען, נאר אויך זיין נאציאנאלען כבוד און עהרע.

זאל מען אבער געהן כסדר.

דער מחבר פון ארטיקעל וויל געשיקט דיסקאנטירען דעם לעצטען ברוגז, פון די יודישע און פוילישע רעכטע ראטמענער מיט די פ.פ.ס. און מאכט אנ'אנשטעל פון א העלד, וועלכער פיהרט אנ'אונערמידליכען קאמפף פאר זיינע פאדערונגען.

אין אמת געזאגט, איז די העלדענראלע נישט אינגאנצען צוגעפאסט צו אונזערע יודישע קאלא־ראטמענער, נאר זאל מען וועגען דעם נישט רעדען. אבער על כל פנים אביסעל אויפריכטיג מעגען זיי דאך זיין, און מען מוז זאגען אז אין דעם דערמאנטען ארטיקעל, איז קיין שפור פון אויפריכטיגקייט נישט דא.

זאלען רעדען פאקטען.

די זיצונג פון 26־טען קוויעציען האבען דעמאנסטראטיוו פערלאזט די ענדעקעס, נישט וועלענדיג דערלאזען צו בעשטימען די הלוואות, וועלכע זענען דאמאלס געווען אויפ'ן טאג־ארדנונג. ווי מיר זאלען זיך נישט בעציהען צו דעם, מוזען מיר זאגען, אז דאס איז א שטעלונג א קלארע, קאנסעקווענטע, און פערשטענדליכע, וועלכע עס האבען אנגענומען די ענדעקעס בנוגע דעם מאגיסטראט און שטאדט־ראט; דאגעגען אבער די יודישע קאלא־ראטמענער, הא-

---

פון איהר אומגליקליכער טאכטער איהרע שווארצע געדאנקען. זי האט איהר נאכגעגעבען אלצדינג און גערעדט צו איהר ווי דורך א זיידען טיכעל. זי איז אומגעגאנגען ביי איהר ווי מ'געהט אום ביי א שווער־קראנקע.

מיט גוטע רייד און צערטליכקייטען האט זי קוים גע'פועל'ט ביי ביילקע זי זאל זיך אביסעל צעשטרייען און ערמוטיגען זיך. דאס האט געקאסט גענוג ארבייט. פאר דעם איז פארגעקומען צווישען מאמע און טאכטער אזעלכע שמערצליכע סצענעס, אז ס'האט ממש געשניטען ביים הארץ. ביסלעכווייז, פאמעליך, האט די מאמע זי איינגענומען און ביילקע האט סוף כל סוף איינגעשטימט אויף דער מוטער'ס פארשלאג, וועלכע האט דערצעהלט, אז אין דער וויענער אפערע טרעטען אויף בעריהמטע איטאליענישע ארטיסטען אוז, אז גאנץ וויען גרייט זיך צו דער דאזיגער גראנדיעזער פארשטעלונג.

ווען ביילקע האט געהערט, ווי איהר גוטע מאמע שילדערט איהר דעם גרויסען רושם, וואס אט די פארשטעלונג האט ארויסגערופען אין וויען און וואס עס טהוט זיך אן ביים בילעטען־פערקויף ביי דער קאסע, האט ביילקע שוין גארנישט געפיהלט דערין קיין שום בעגייסטערונג. האט זיך ווי געפיהלט שוין אבגעשטארבען פאר'ן לעבען. און פאקי דאס, וואס ביי איהר האט גלייכגילטיג אבגעקלונגען די דאזיגע פרעהליכע נייעס, האט איהר אינגאנצען צעוועהטאגט און זי האט אויסגעכליפעט:

— מאמע, נאך וואס טויג שוין מיר די וויענע אפערע מיט די איטאליענישע ארטיסטען, אז אין מיין הארץ איז נישטא קיין איין שטראהל אפילו פון פרייד? אנדערע מיידלעך, אז זיי הערען פון דעם און ווער שמועסט נאך, אז זיי האבען מעגליכקייטען צו געהן זעהן — שפרינגען זיי אויף פון גליק און צעטאנצען זיך פ'ין אויפשטראהלונג. ביי מיר האט דאס אלץ שוין נישט דעם מינדעסטען איינדרוק. איך בין צו אלעם שוין קאלט. מאמע, איך בין פערפאלען, כ'בין געשטארבען. נאך ערגער ווי א מת, יענעם פיהרט מען צום קבר. און איך געה מיט מיינע אייגענע פיס און מאך טריט צום קבר. ניין, מאמע איך וועל נישט געהן. א טוידטע ברויך שוין גארנישט, אפילו קיין מוזיק. יא, מיך ברויכט מען בעוויינען. כ'וואלט יעצט געגאנגען מיט'ן טאנץ צו מיין אייגענער לויה. —

— רעד נישט אזוי מיין קינד, האסט נאך גארנישט פערשפיעלט. ס'וועט נאך סאר דיר אויך די זון אויפשיינען. א מענש טאר זיך נישט מיאש זיין. דער לעבעדיגער מענש האט נאך א האפנונג אויף דער וועלט. איבעריגענס ביסט נישט אליין. איך בין דיין מוטער און איך וועל דיך נישט לאזען פאלען. קום ביילקע'שע, מ'וועט געהן אין דער אפערע. וועסט אויפלעבען און צוריק בעקומען מוט און לוסט צום לעבען. פאלג מיך ביילקע'שע און טהו דיך איבער. —

— מאמע, וואס רעדסטו? די וועלט איז פאר מיר פינסטער. איך זעה שוין מעהר קיין זון, נאר בלויזע וואלקענס, פינסטערע, חמורנע און טריבע. אפילו ווען די זון שיינט, דאכט זיך מיר, ווי זי רייצט זיך מיט מיר. ניין, מאמעשי, איך וועל דא בלייבען אין האטעל. געה דו אין דער אפערע. איך וועל דא בלייבען. דאס דאזיגע צימער איז מיין תפיסה, וואו איך ערווארט ווי א פערברעכער דעם טאג פון מיין משפט. א טוידט־פער'משפט'ער ברויך שוין נישט פערוויילונגען. פאר מיר איז אלץ שוין אבגעשפיעלט. איך דארף שוין גארנישט, איך גלויב נישט קיינעם.

גען זיך בעהאלטען בחדרי חדרים און עס איז נ׳שטא דער נביא, וועלכער האט געוואלט פערשטעהן, וואס זיי ווילען. ערשט ווען די פ.פ.ס.׳ישע פראקציע האט זיי אריינגערופען, און געבעטען אנ׳ערקלערונג, וועגען וואס עס געהט זיי, האבען זיי בתמימות געענטפערט אז זיי האבען נאך צו די פראגע קיין שטעלונג נישט און געבעטען די הלוואה פאר דער באהן-ליניע אבלייגען.

פרעגט זיך א קשיה: וואו איז געוועזען זייער מוטה און העלדישקייט, פאר וואס האבען נישט געפונען אין זיך קיין כח, אז זיי זאלען די מישטיינפ געזאגטע „פאדערונג" שטעלען אויף די עפענטליכע זיצונג פון שטאדט-ראט? זיי האבען דאך געהאט די מעגליכקייט צו פערלאזען די זיצונג, און נישט שטימען פאר די הלוואה, אין פאל פון נישט בעריקזיכטיגונג פון זייער אזוי גערופענע „פאדערונג". ווי אזוי רופט מען דאס? העלדישקייט אדער קריכערישקייט? (אינטערעסאנט איז אויך, אז פאר די זעלבע אינוועסטיציעס האבען די קאלא-ראטמענער שוין געהאט געשטימט ביים בעהאנדלען דעם בודושעט) און מיט וואס האט זיך די פאלאץ-רעוואלוציע געענדיגט? זיי האבען רעם גאנצען פולווער אויסגעשאסען דורך לייענען א דעקלאראציע, וואס זיי האבען א מעגליכקייט צו טהון אויף יעדע געוועהנליכע זיצונג פון שטארט-ראט.

און יעצט געהען מיר איבער, צו די כלומרשטע בעדינגונגסלאזע אונטערשטיצונג פון די יודישע לינקע ראטמענער.

פארדא! ה׳ ראטמאן! וועלכע יודישע לינקע ראטמענער מיינט איהר דאס? איב עס געהט וועגען די בונדישע פראקציע, ווייסט דאך דער „ראטמאן" גאנץ גוט, אז זי איז געווען די איינציגע, וועלכע האט געשטעלט די פ.פ.ס. א גאנצע רייהע פאדערונגען, נאך פאר דעם קאנסטיטואירען זיך פון שטאדט-ראט און מאגיסטראט, ווי רעכט אויף ארבייט פאר יודישע ארבייטער און אנגעשטעלטע, בעפרידיגען די קולטורעלע בעדערפענישען א.ר.ג. און אפילו א יודישען סאציאליסטישען לאווניק, און אויב נישט צוליב איהר שולד איז אזעלכער נישט געוועהלט געווארען, האבען זיך די בינדישע ראטמענער אלס פראטעסט ביי די וואהלען אויף לאווניקעס אבגעהאלטען פון שטימען, בייגעלענדיג א געהעריגע דעקלאראציע, און טאקע נאר די סבה האט גורם געווען אז ה׳ ראטענבערג זאל אדורך אלס לאווניק.

יא! אמת איז, אז דאס ביסעל הנחות פאר די יודישע ארימע בעפעלקערונג, דאס צונעמען דאס ביסעל יודישע בעאמטע און ארבייטער צו עפענטליכע ארבייט איז נאך ווייט נישט בעפרידיגענד. נעמענדיג אבער אין אכט די ביז איצטיגע פערהעלטענישען, בין איך איבערצייגט, אז טאקי נאר א דאנק די אונערמידליכע ארבייט פון די בונדישע פראקציע געהט עס אויף ן וועג צום בעסערן.

און נאך א זאך.

דער מחבר פון ארטיקעל פערגיסט טרעהרען, אז רער מאגיסטראט מאכט חבית. מ״ר הילטען אבער, אז נעמען הלוואות אויף אינוועסטיציעס, וועלכע דערהייבען דעם קולטורעלען און סאניטארען צושטאנד פון רער שטאדט, און ממילא פון די ברייטע שיכטען פון דער בעפעלקערונג זענען נישט געפעהרליך, אמת די לאסטען ווענען גרויסע און שווערע, אבער נאך ערגער איז געווען, ווען דער מאגיסטראט האט קיין חבית נישט געהאט, און מיר זענען געלעגען אין שמוץ, און דער טיפוס איז געוועזען אין ראדאם א שטענדיגער איינוואהנער. זאל מען נאך האבען חובות, און זאל דאס לעבען ווערען אייראפעאישער און בעקוועמער, זאלען מיר טאקי האבען בעדער, גערטנער, ספארט-פלעצער, טראמווייען, דירות, און טאקי ארבייט פאר די ארבייטסלאזע אויך.

און ווייטער.

דער מחבר מאכט פעראנטווארטליך די לינקע יודישע ראטמענער דערפאר, וואס א גרופע פון 20 פ.פ.ס.׳ישע ראטמענער אויף די אלגעמיינע צאהל פון 45 ראטמענער, האבען איבערגענומען די ממשלה אין שטאדט.

ה׳ ראטמאן! אביסעל אריטמעטיק!

אויב אויף 45 ראטמענער פון וועלכע דער שטאדט-ראט בעשטעהט, איז דא אנ׳איינהייטליכע פ.פ.ס.׳ישע גרופע פון 20 מיט 4 סאנאטארען אלס צולאג וועלכע שטיצען זיי שטענדיג אונטער, ווי איהר אליין זאגט, איז דאך קלאר ווי דער טאג, אז זיי האבען א מעהרהייט אהן די יודישע לינקע, רען זיי האבען דאך 24 אויף 21. און ממילא זענען די יודישע לינקע ראטמענער נישט דאס איבערשטע פון שטויסעל, ווי איהר ווילט איינרעדען די עפענטליכקייט.

און נאך א חסא.

די קאלא-ראטמענער געפינען נישט מיט די יודישע לינקע קיין געמיינזאמע שפראך, עס איז גאנץ נאטירליך, אנדערע אנשויאונגען, און אנדערע איבערצייגונגען. סא זאגט אבער קאנקרעט, העלכע יודישע פאדערונג, האט דאס די יודישע קאלא אריינגעטראגען אין שטאדט-ראט, און די בונדישע פראקציע האט זי נישט געשטיצט. אין דער צייט ווען זי האט עס יא געדארפט טהוען, בעת זיי אליין ווייסען גאנץ גוט, אז די סובסידיעס פאר די יודישע אינסטיטוציעס בעקומען זיי טאקי, נישט נאר א דאנק דער מיטהילף, נאר א דאנק דער איניציאטיוו פון דער בונדישע פראקציע!

און יעצט דאס לעצטע.

אפשר קענט איהר ה׳ ראטמאן אונז ווייזען, וואס האבען די קאלא-ראטמענער געטהון פאר די יודישע בעפעלקערונג אין דעם פאריגען, אזוי גערופענעם „קאדלובאווי" שטאדט-ראט? נאך דעם ארויסטריט פון 14 ראטמענער פון פ.פ.ס. און בונד? דאמאלס זענען זיי דאך געוועזען 10 ראטמענער אויף 15 רעכטע, און האבען דאך געשפיעלט א ראלע ווי קיינמאהל שוין נישט מעהר, פאר וואס האבען זיי דאמאלס נישט אויסגענוצט די גוטע געלעגענהייט ארויסצובעקומען זייערע מאקסימאלסטע פאדערונגען? זיי האבען דאך דאן געקענט שאפען א פרעצעדענס, אז די יודישע בעפעלקערונג זאל זיין פערטרעטען אין מאגיסטראט, לויט איהר אמת׳ע צאהל, און וואס האבען זיי געטהן? זיי האבען אפילו קיין צווייטען לאווניק נישט בעקומען, אוועקגעבענדיג מיט די אייגענע הענד די גאנצע מאכט א קליינע גרופע ענדעקעס. נאר ווי זאגט א בעקאנט פאלקס-ווערטעל „א שפילקע ביי יענעם זעהט מען, אבער א קלאץ ביי זיך זעהט מען נישט".

איבער דעם, אין אויב זיי מיינען אזוי איהר ה׳ ראטמאן אויך צו שפעקולירען אויף די נאאיווקייט פון די יודישע לעזער, האט איהר א טעות. דער עולם איז שוין מעהר קיין גולם נישט, און פערצייכענט זיך דאס אלץ אין זכרון.

איך א ראטמאן.

וואס מענער זענען עגאאיסטען, חיות, אויסנוצער׳ס. אפילו די בעריהמטע איטאליענישע ארטיסטען, וואס וועלען היינט שפילען אין דער וויענער אפערע, גלויב איך נישט. זיי שפילען נאר שעהן און מענשליך אויף דער סצענע, אין לעבען זענען זיי ברוטאל און ווילד ווי מיין פערפיהרער. זאלען זיי שפילען פאר נאאיווע, וועלכע גלויבען נאך, אז עס גיבט ריינע און עהרליכע ליבע. מיר האבען זיי גארנישט צוזאגען.—

— אבער טאכטער, דו ביסט דאך נישט קיין נאר, ביסט געלערנט און בעלעזען. ווייסט דאך גוט, אז דאס וואס די ארטיסטען וועלען שפילען, האט געוויס א גרויסער שרייבער געשאפען פריהער אין א בוך. אזא שרייבער איז אנ׳ערפאהרענער, א געלערנטער און קלוגער מאן. מכתמא, אז די וועלט איז אזוי נייגעריג צוזעהן, מוז דאס זיין א טייערע אפערע. קום ביילקע, וועסט מיר דאנקען. וועסט אויגלעבען און קומען צו זיך. נאך וואס זאלסטו אפפינסטערען די טעג? ס׳איז דאך פערפאלען, דאס אומגליק איז דאך שוין געשעהן און מ׳דאיף נאר יעצט זעהן, ווי אזוי ארויס פון אומגליק.—

— איך וויל ניט געהן. איך פיהל זיך עפיס ניט גוט. דאס פערשאלטענע בעשעפעניש, וואס איך טראג אונטער מיין הארץ, דריקט מיך. עס לויפט עפ ס אין מיר ארום א טייוועל, וואס שטיקס מיך ביים האלדז... מאמע, איך וועל זיך יעצט צולעהנען — און ביי די ווערטער איז ביילקע׳ן עפיס ניט גוט געווארען און זי האט זיך אויסגעצויגען אויף רער קאזעטקע און די מוטער האט בענעצט איהר פנים מיט קאלט וואסער.

עמיצער האט אנגעקלאפט אין טהיר. ס׳איז אריין איינער פון די האטעל-בעדינער, וועלכער האט אריינדערלאנגט ווי אלע טאג, א היינטיגע פרישע צייטונג. דער דיענער איז צוריק ארויס אזוי שטיל, ווי שטיל ער איז אריינגעקומען און ווען ביילקע׳ן איז אביסעל לייכטער געווארען האט זי א קוק געטהון אין דער פרישער צייטונג און איהרע אויגען האט צוגעצויגען די גרויסע אותיות אין דער וויענער כראניק, וואו ס׳איז געווען געמעלדעט וועגען דעם אויפטריט היינטיגען אווענד אין דער וויענער אפערע פון די בעריהמטע איטאליענישע ארטיסטען. אין צייטונג איז געווען אויספיהרליך בעשריבען דער אינהאלט פון די זאך, וואס וועט געשפילט ווערען. או ביילקע, איבערלייענענדיג האט איינגאנצען א פיבער געכוהן. זי איז געפלויגען מיט די אויגען און עטליכע מאהל נאכאנאנד איבערגעלייענט. און ביי יעדען מאהל געווארען מעהר איבעראשט. ביילקע׳ס מוטער האט, נאכדעם, ווי זי האט בע-

וואס הערט זיך אין ראדאם.

די ראדאמער באהן - דירעקציע ווערט איבערגעטראגען קיין כעלם.

ס'האבען נישט געהאלפען קיינע השתדלות'ען און כעלם האט געזיעגט.

ווי בעקאנט האט זיך געפיהרט א שטארקער קאמפף צווישען ראדאם, לובלין און כעלם. יעדע שטאדט האט געוואלט, אז די ראדאמער באהן-דירעקציע זאל בלייבען ביי איהר.

דער היגער שטאדט-ראט האט אויף איינע פון זיינע לעצטע זיצונגען אויסגעוועהלט א קאמיסיע, וועלכע זאל זיך משתדל זיין אין סיים, אז די באהן-דירעקציע, וואס געפינט זיך שוין זינט א רייע יאהרען אין ראדאם זאל אויך אייך ווייטער דא פערבלייבען. די קאמיסיע האט צו דעם צוועק אויסגעארבייט מאטיווירטע מעמאריאלען און איניטערגענומען שריט אין דער הינזיכט.

נאך אין דער לעצטער מינוט, הגם עס ווערען שוין געמאכט אלע פארבערייטונגען אויף איבערצוטראגען די ראדאמער באה-דירעקציע קיין כעלם האט מ'ין נאך אין דער קאמוניקאציע-קאמיסיע ביים סיים געפרובט ראטעווען ראדאם. די פארשטעהער פון „וויזוואלעניע" זענען ארויסגעטרעטען מיט א פארשלאג, אז די באהן דירעקציע זאל ווייטער בלייבען אין ראדאם. דער דאזיגער ארויסטריט, וואס איז, וואהרשיינליך, געווען א פועל יוצא פון די בעמיהונגען מצד דער קאמיסיע, וואס דער היגער שטאדט-ראט האט דעלעגירט — האט, ליידער, נישט געהאט קיין ערפאלג און מיט 17 שטימען געגען 13 איז אבער געבליבען, אז די דירעקציע זאל דאך איבערגעטראגען ווערען קיין כעלם.

כעלם האט אלזא געזיעגט, וויל פאליטישע מאטיווען זענען געווען דערפאר, אז די באהן-דירעקציע זאל זיך געפינען דוקא אין כעלם.

אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער רויה-שטאף-קאאפעראטיוו „סורוויט" אין ראדאם.

פאריגען שבת דעם 19|5 איז אין אייגענעם לאקאל פארגעקומען א אלגעמיינע פערזאמלונג פון אלע מיטגלידער אונטער דער פארזיץ פון פרעזעס משה רובינשטיין.

נאכדעם ווי דער בוכהאלטער ה' ראזענבוים גיעט אן א בעריכט וועגען דער טהעטיגקייט פון קאאפעראטיוו און ציהט אונטער א כך הכל, וועלכער ווייזט אויף דער קאלאסאלער ענטוויקלונג פון פאראיאהרען ביז היינט, א דאנק וואס דער קאאפעראטיוו קאן היינט פערגרעכענט ווערען צווישען די אנגעזעהענסטע אין פוילען. ערווערבענדיג זיך דעם בריי־טסטען צוטרוי אין ווארשא און לאדז — פארשטעלענדיג דעם אויספיהרליך גינסטיגען בעריכט מאכט אויפמערקזאם דעם רעדנער, אז בעת די וואהלען פון דער פערוואלטונג און ראט זאל מען קלויבען אזעלכע מענשען וועלכע ווילען מיטהעלפען ווייטער בויען די אינסטיטוציע.

אין זעלבען גייסט רעדט ה' רובינשטיין. ער אפעלירט צו די פערזאמעלטע, אז ס'זאלען געוועהלט ווערען מענשען מיט א ריינעם געוויסען און אזעלכע וואס ווילען זיך ווידמען לטובת דער אינסטיטוציע.

פאר'ן צוטרעטען צו די וואהלען ענטשטעהט א דיסקוסיע צווישען די ה"ה: צמח ביימאן, נתן בליכער, שלמה פישמאן, צלאל גיסער.

דער רעזולטאט פון די וואהלען איז פאלגענדער: אין דער פערוואלטונג זענען אריין די ה"ה: משה רובינשטיין (פרעזעס) צמח בוימאן, משה ראזענבוים. קאנדידאטען: בצלאל גיסער און ש. פרידמאן. אין ראט זענען אריין די ה"ה: ראובן וואלץ (פרעזעס) חיים קארמאן (וויצע פרעזעס) מרדכי שפילפויגעל (סעקרעטאר) נתן בליכער, גרשון בייטשמאן. שלמה פישמאן, מאטיל פולדמאן שמואל אלי מילגרוים, יוסף לייב ראזענבוים. קאנדידאטע: הירש העלסאנט, מאקס טשעחאנאווסקי, אבא קאסץ.

דער ראט און פערוואלטונג האט דערנאך געוועהלט א רעוויזיאנס-קאמיסיע, אין וועלכער ס'זענען אריין די ה"ה: חיים קארמאן, בצלאל גיסער, שלמה פישמאן, מרדכי שפילפויגעל און גרשון בייטשמאן.

געקומען אויף די שפורען פון דער גניבה אויף די ראדאמער פאסט.

די איינברעכער געכאפט אין ווארשא.

ווי אונזערע לעזער געדענקען איז מיט 4 חדשים צוריק דורך א אונטערגראבונג אויסגעפיהרט געווארען א איינברוך אויף דער היגער פאסט, פון וואנען די איינברעכער האבען צוגערויבט 120 טויזענד זלאטעס.

די אויספארשונג, וועלכע איז געפיהרט געווארען דורך דער פאליציי האט קיין שום רעזולטאט נישט געגעבען. ערשט די טעג האט די מאכט בעקומען ידיעות, אז די איינברעכער האבען זיך נאך דער גניבה אויסבעהאלטען א לענגערע צייט ביי א געוויסע פרוי ז. אין ווארשא.

פאריגען זונטאג איז די פרוי ארעסטירט געווארען, א דאנק וואס ס'איז געלונגען צו ענטדעקען די איינברעכער. איינעם פון זיי, א געוויסען שלמה מורשטיין האט מען שוין ארעסטירט.

מעדקט, ווי ביילקע איז אזוי צערודערט געווארען, איבערגעפרעגט: וואס ביסטו עפיס אזוי צוטומעלט? וואס איז געשעהן? וואס שרייבען אזעלכעס די צייטונגען, וואס ביסטו אזוי אויפגעציטערט געווארען? איז עפיס פארגעקומען אין פוילען? —

— ניין, מאמעשי, גארנישט. ס'איז גארנישט געשעהן.

— וואס דען?

— איך האב געליינט אין דער וויענער מארגענצייטונג וועגען די איטאליענישע ארטיסטען און דאס האט מיך איבערראשט. ווי די צייטונג שרייבט, איז די זאך, וואס די זעלבע ארטיסטען וועלען היינט שפילען אין דער וויענער אפערע אינגאנצען עהנליך צו מיין פראגעדיע. אבער אזוי עהנליך, אז כ'בין ערשטוינט. — ביי די ווערטער, האט ביילקע זיך האסטיג א הויב אויף געטוהן פון דער אטעמאנע און ענטשלאסען א זאג געטוהן: — מאמע, איך געה אין דער אפערע. ס'האט מיך פעראינטערעסירט.

דער ראזיגער אווענד האט פאר ביילקע געבראכט איין סורפריז נאכ'ן צווייטען. אריינקומענדיג אין דער אפערע זענען ביילקע מיט דער מוטער פשוט פערבליפט געווארען פון דער גרויסארטיגקייט און פון דער הערליכער און וואונדערבארער איינריכטונג. זיי זענען געזעסען און נישט געוואוכט אויף וואס פריהער צוקוקען. דאס פובליקום האט זיך געשיט פון אלע זייטען דורך פערשידענע טהירען. אין אלע קארידארען און אויף אלע שטיגען האט געווימעלט פון מענשען-חמארעס. ביידע ראדאמער פרויען האלטען זיכער פערבלאנדזשעט געווארען, ווען נישט איינער, א פארטיער, וועלכער האט דערקענט אז זיי זענען פראווינצער, וואלט זיי נישט ארויסגעפיהרט אויפ'ן דריטען שטאק און נישט אנגעוויזען זייערע פלעצער. ס'האט געדויערט 10 מינוט און אפשר נאך ווינציגער און ס'איז געפאלען דער ערשטער סירפריז. נאכ'ן צווייטען קלינג איז אריינגעקומען א פארל, מאס האט זיך געפיהרט געשערמט. און פערנומען ערטער נאהנט פון ביילקע, ביי איהר רעכטע האנד. דער יונגער מיליטערמאן, פון א העכערע ראנגע, האט זיך געזעצט נעבען ביילקע און נאך איהם א יונגע דאמע. ביים ערשטען בליק, וואס ביילקע האט געהארפען, האט זי גלייך דערקענט די ראדאמער פרוי, וועלכע זי האט בעגעגנט אויפ'ן ראדאמער וואקזאל און וועלכע איז דערנאך נעלם געווארען און וועמען זי האט דערנאך געזעהן אויף דער וויענער סטאציע מיט'ן זעלבען הערר.

ביילקע איז שטארק איבערראשט געווארען און אויפ'ן אויער איינגערויפט איהר מוטער: — זעהסט ווער ס'איז דא? דאס ס'איז דאך די פרוי ר. די מאמעשי זעהט מיט וועמען זי זיצט?

— רעד גארנישט, איך זעה, מאכטער סוד'ע זיך גארנישט, קוק און שוויג. איך זעה אויך און רעד גארנישט.

ביילקע האט מעהר נישט גערעדט, אפילו נישט מעהר אהין געקוקט. נאר געהארפן די אויגען ערגיץ אנדערש און אבסערווירט די אנדערע דאמען און הערען. ווי זי האט אזוי געקוקט און זיך געחידערט, האט ביילקע פלוצלינג דערזעהן א קענען איבער ווי-זא-ווי זיצען אויף דער צווייטער זייט פון זעלבען דריטען שטאק די מאדאם ב. מיט דעם לובלינער אבער-לייטענאנט און איידער זי האט בעוויזען מיטצוטיילען איהר מוטער פון צווייטען סורפריז איז געווארען פינסטער איבער'ן זאהל און ס'האט זיך אויפגעהויבען די פויערהאנג. דער דיריגענט האט א מאך געטוהן מיט זיין שטעקעלע און דער ארקעסטער האט אנגעפאנגען.

(פארטזעצונג קומט).

Z intecji zaręczyn naszej kochanej córki
Heli Goldberżanki
— z p. —
Hermanem Strosbergem
serdeczne życzenia składa
Kielce. **Rodzina GOLDBERG.**

Hela Goldberżanka
Herman Strosberg
KIELCE
ZARĘCZENI
w Maju 1928 r.

Z intencji zaręczyn naszego kochanego
syna i brata
Hermana Strosberga
z p. Helą Goldberżanką
szczęśliwej przyszłości życzy
Kielce. **Rodzina STROSBERG.**

Z intencji zaręczyn
p. H. Strosberga
z p. H. Goldberżanką
szczere życzenia składają
Manelowie.

Z intencji zaręczyn
p. Hermana Strosberga
z p. Helą Goldberżanką
życzą szczęśliwej przyszłości
Bronia Rutmanówna,
Kielce. **Mania Fiszmanówna.**

Z intencji zaręczyn
kolegi **Hermana Strosberga**
z p. **Helą Goldberżanką**
różowej przyszłości życzy
Leon Złoto
Kielce.

בברכת מז"ט חמה הננו מברכים
את חבינו וידידנו מר למיל קאהן
לרגלי ארושיו את העלמה מרת אדלה זלברשץ
תהי דרכם צלחה.
קיילץ. הלל זיוטה, אלהר ברנקביץ

Z intencji zaręczyn naszego kochanego wujaszka **Hermana Strosberga** z naszą kochaną kuzynką **Helą Goldberżanką** szczere życzenia składamy
Hela, Racha, Fryma, Estusia
FAJKARZÓWNY.

א הערצליכען מזל טוב וואונשען מיר אונזער
ב״ודער עס שוואגער הירש שטראזבערג
צום פערלאבונג מ״ט אונזער ליבע קוזינקע
הדס גאלדבערג
וואונשען מיר אייביגעס גליק און צופרידענהייט.
קעלץ. **אייזיק פייקארז** עם פרוי.

פיעל נחת, גליק, צופרידענהייט און א גליקליכע צוקונפט אויף די בערג פון יהודה.
וואונשען מיר אונזערע פריינד
פרוי מרים סקורעצקא און ה׳ ישראל ווײַנער
צוליעב די פערלאבונג פון זייערע ליעבע קינדער
לאלא און לעאן.
מאיר זלאטא און פרוי
קיעלץ.

בברכת מזל-טוב ובעתיד מזהיר אנו מברכים את הש"ץ קהלתנו
מר ישראל ווײַנער
לרגלי אירושי בנו שלמה אליעזר.
שלטון ומועצת הקהלה היהודית
בקילצי.

בעקאנטמאכונג.
די פערוואלטונג פון דער געזעלשאפט „טאז" מאכט בעקאנט, אז זי האט געעפענט אין איהר אייגענעם לאקאל (ניע ווארשאווער 4)
א פראכאם-הייל-בעראטונגס-שטעלע
אונטער די אנפיהרונג פון היגען אויגען דאקטאר לעווין.
די בעראטונגס-שטעלע ערטיילט 3 מאהל אין דער וואך זונטאג, מיטוואך און פרייטאג בחנם'דיגע עצות געגען יאגליצע פאר די קינדער פון אלע געזעלשאפטליכע פאלקס-שולען און הדרים. ארימע קינדער ווערע אויך ערטיילט בחנם'דיגע מעדיצינישע הילף פארשטעלענדיג א בעשטעטיגונג פון דער יודישער קהלה.
די פערוואלטונג פון דער געז. „טאז" אין קעלץ.

דאנקזאגונג
א הארציגען דאנק דריקען מיר אויס די ג. דירעקטארען פון דער יודישער פרויען-גימנאזיום, פרוי פאדווא און די שול-לייטערן פרוי וואלמאן-זשימנאווסקא, פאר די גוטע קולטורעלע ערציהונג און פעדאגאגישע אויסבילדונג פון אונזער ליבע טאכטער אסתר, צופרידענדיג זי צום מאטורא-דיפלאם, וועלכען זי האט פערגאנגענע וואך בעקומען.
יעקב פרידמאן און פרוי
קיעלץ, היפאטעטשנא 9.

מיר דריקען אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דער פאמיליע סערוועטניק
צוליב'ן פריהצייטיגען טויט פון זייער טייערן זוהן
העניא
קעלץ. יוסף גאלדשניידער און פרוי.

אין טיעפען טרויער בעוויין איך דעם פריהצייטיגען טוידט פון מיין
נישט פערגעסענעם
ליעבען ברודער
קובא ראזענפעלד נ. ע.
איך דריק אויס מיין טיפסטען מיטגעפיהל די ליבע מוטער
שוועגערין, ברידער און שוועסטער.
זאלט איהר געפונען א טרייסט ביי די פערבליבענע.
פאריז. העני ראזענפעלד פרוי און קינד.

מיר דריקען אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל אונזער חבר
צאהן-ארצט, ה׳ אסקאר סערוועטניק צוליב דעם
פלוצלונגדיגען טויט
פון זיין 10 יעהריגען זוהן
העניעק נ"ע
אין זיין געזעלשאפטליכער ארבייט זאל ער זיין טרייסט געפונען.
דאס רעדאקציאנס-קאלעגיום
פון „ראדאמער-קעלצער לעבען"
— אין קעלץ. —

אנו משתתפים בצערה של משפחת סרבטניק
לרגלי מות עליהם
בנם הניך נ"ע
המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.
אלטר ארליך ורעיתו.
חיים זאגײַסקי "
אלי ווילנר "
יחיאל זאגײַסקי "
קילץ.

Rodzinie SERWETNIKOM z powodu
nieodżałowanej śmierci Ich ukochanego SYNA
HENIA
szczere wyrazy współczucia składają
Kielce. Ptasznikowie.

קעלצער אבטיילונג.

צי איז דאס געוויסען פון די קעלצער גבירים בנוגע דעם יתום אין ארדנונג?

(געווידמעט די וואָך פאַר'ן יודישען יתום).

די קעלצער גבירים מיינען מסתמא, אז די פרוכות, וואָס זיי גיבען דעם „בית־יתומים" אין פאָרם פון מאָנאַטליכען אבצאָהל— ווערען דורך דעם בית־יתומים פערזיגעלט און געהיטען אין א בעזונדערע שראַנק, בכדי פאַר דעם געלד צו קויפען א דירה פאַר'ן בית־יתומים.

זיי מיינען מסתמא, אז די יתומים דאַרפען נישט עסען, דאַרפען נישט קיין ערציהונג און ממילא איז נישטאָ קיין לויפענדע אויסגאַבען.

אנדערש קען איך נישט פערשטעהן די הגע גבירים מיט זייער גלייכגילטיגקייט צו די פער'יתומ'טע קינדער פון אונזער שטאָדט.

קעלץ איז נישט אזוי גרויס און דער בית יתומים איז קעלץ געפינט זיך נישט אין דער ווייטער פעריפעריע פון דער שטאָדט יואו איהר זעהט איהם נישט און ווייסט נישט אין וואָס פאַר א חורבה די דו־ך אייך אונז אַנפערטרויטע יתומים געפינען זיך. מיר קענען בשום אופן נישט גלויבען. אז אייך איז נישט בעוואוסט דאָס טרויריגע, אז די קינדער דאָרט, אין די נאַסע דירות אויף אלעקסאנדרא גאַס, האָדעווען זיך אויס אלס כוכאָטניקעס, ראָכיטיש־קראַנקע; זעהט איהר דען נישט די מסירת־נפש'דיגע ארבייט פון ד"ר שאָטק, וועלכער סטאַרעט זיך מיט אלע מעדיצינישע מיטלען צו פערמיידען דעם פולשטענדיגען חורבן פון די יתומים דאָרט, וועלכע מיר האָבען מיט אייגענע הענד, ממש פערשטעקט אין אזאַ מעפולה.

נו, פרעג איך אייך, איז אייער געוויסען אין אָרדנונג בנוגע דעם אומגליקליכען יתום?

הערט זיך צו, וואָס די היגע עהרווירדיגע רביצ'ן ראַפאַפּורט דערצעהלט וועגען דעם בית־יתומים אין טשענסטאָכאוו; שוין לאנג דערצעהלט זי זיך אָן פון דעם דאָרטיגען פרעכטיגען בית־יתומים־בנין, וועלכען רחמנות'דיגע יחידים האָבען אויפגעבויט. איבעראל געפונען זיך גבירים, יודען רחמנים, ביי וועלכע ס'געפונען הומאַניטעטס־געפיהלען און הערליכע בנינים ווערען דורך זיי פאַר אזעלכע צילען אויפגעשטעלט. ס'איז א בעוואוסטע זאַך, אז פון געזאַמעלטע מאַנאַטליכע פרוטות, וועלכע ווערען אַגב אויסגעגעבען אויף לויפענדע אויסגאַבען—קען מען קיין הויז נישט אויפשטעלען. דאָ מוזען זיך געפונען יחידים, אָפּפערווילליגע און דעם בנין אויפשטעלען.

אנדערש וואַרפען מיר פון זיך אראָב דאָס גרויסע אחריות, וואָס איהר האָט אויף אונז ארויפגעוואָרפען, אויסקלויבענדיג אונז אין פערוואלטונג פון „בית יתומים". מיר ווילען נישט און טאָרען נישט זיין פאַר אייך פעראַנטוואָרטליך פאַר די קאַלעקעס. סוכאָטניקעס און ראָכיטיש־קראַנקע, וועלכע מיר ציהען נישט חז־לענדיג אויף.

אין דער היינטיגער וואָך, וועלכע איז בעשטימט פאַר'ן אומגליקליכען קראַנקע און אָרימע יתום — בעדענקט אייך יודישע גבירים אין קעלץ איבער'ן גורל פון דעם יודישען יתום, וואָס געפונט זיך אין אַ ק־ענק־ברענגענדע נאַסע דירה און האָדעוועט זיך אויס אלס שווינדזיכטיגער.

שאַפט פאַר איהם א בעקוועמליכע דירה, וועלכע וואָל איהם. דעם אומגליקליכען יתום, ברענגען געזונד און צוגלייך אייך, יודישע גבירים, דעם געהעריגען אנזעהן און רוהם אין דער געזעלשאַפט.

נ. גורסקי.

א וואָך פאַר'ן יודישען יתום

אין צוזאמענהאַנג מיטן טראַדיציאָנעלען חדש פאַר'ן יודישען יתום, אָרדענט אייך אין די פערוואַלטונג פון היגען „בית־יתומים" א ספּעציעלע וואָך פאַר'ן יודישען יתום. די יתום וואָך הויבט זיך אָן דעם 6 יוני און וועט דויערען ביז'ן 15. אין פערלויף פון דער וואָך וועלען אדורכגעפיהרט ווערען פערשידענע זאַמעל־אימפּרעזיעס לטובת דעם יודישען יתום.

עס איז צו האָפען, אז די יודישע בעפעלקערונג אין קיעלץ וועט מיט א יד רחבה שפּענדען ענטשפּרעכענרע סומען לטובת דעם פעראומגליקליכסטען יתום, נעבענדיג דערביי די פערוואלטונג א מעגליכקייט צו פערווירקליכען איהרע פּלענער לטובת דעם יודישען יתום.

זיצונג פון שטאָדט־ראַט.

מיטוואָך, דעם 23 מאַי, איז פאָרגעקומען א פּלענאַר־זיצונג פון שטאָדט־ראַט. אויפ'ן טאָג ארדנונג האָט זיך געפונען די ביודושעט־דעבאַטע.

נאָך די עקספּאָזע פון פרעזידענט חעגען בודושעט האָט געהאַלטען א לענגערע רעדע ראַטמאַן ד"ר פעלץ, וועלכער האָט געפאָדערט אז אינם בודושעט פון יאָהר 1928/29 זאָלען פּרעלימינירט ווערען געהעריגע סובסידיעס לטובת די יודישע אינסטיטוציעס און אויך בעדייטענדע סומען פאַר'ן יודישען שול־וועזען פּראָפּאָרציאָנאַל צו די שטייער־סומען, וואָס די יודישע בעפעלקערונג אין קעלץ צאָהלט א.ד.ג.

נאָך די רעדע פון ה' ד"ר פעלץ איז בעשלאָסען געוואָרען דעם בודושעט איבערצושיקען אין דער פינאַנס־בודזשעט־קאָמיסיע.

צו דער אויפמערקזאַמקייט פון די יודישע מיטגלידער פון דער פינאַנס־בודזשעט־קאָמיסיע ביים שטאָדט־ראַט.

אין צוזאמענהאַנג מיט די קלאַנגען וואָס קורסירען אין שטאָדט, אז געוויסע נישט יידישע ראַטמענער האָבען בדעה אויסצושטרייכען פון מאַגיסטראַט־בודזשעט אלע סובסידיעס לטובת די יודישע אינסטיטוציעס ווי אויך צו מאַכען געוויסע ענדערונגען בנוגע דעם יודישען שפּיטאָל, מאַכען מיר אויפמערקזאַם די 2 יודישע מיטגלידער פון דער פינאַנס־בודזשעט קאָמיסיע, אז זיי זאָלען חלילה נישט פערנאַכלעסיגען זייער ארבייט אין דער פינאַנס־בודזשעט־קאָמיסיע, נאָר זאָלען די זיצונגען פון דער קאָמיסיע נישט אדורכלאָזען און זאָלען ביי יעדער בודזשעט־פּאָזיציע, איבערהויפּט ביי די פּאָזיציעס לטובת די יודישע אינסטיטוציעס און פון יודישען שפּיטאָל, לייגען אכט.

די מאַכט אויפגעפאָדערט צו רעמאָנטירען די שוהל.

צוליב דעם אלגעמיינעם צדאַנגס־רעמאָנט פון די היינער האָט דער מאַגיסטראַט פערגאַנגענע וואָך צוגעשיקט צו דער יודישער קהלה א אויפפאָדערונג אדורכצופיהרען א געהעריגען רעמאָנט פון דער שוהל אין פערלויף פון 3 חדשים.

די קהלה, צוליב דעם, וואָס די שוהל געהער צום „דאַבראָטשינאַשטש" האָט מיט רעכט די אויפפאָדערונג צוריק אָבגעשיקט דעם מאַגיסטראַט, אָנווייזענדיג איהם די ריכטיגע אדרעס, וועמ עס דאַרף דעם שוהל־רעמאָנט אדורכפיהרען. ד. ה. דער דאָבראָטשינאַשטש, צו וועמען די שוהל געהער און וועלכער האָט פון איהר הכנסות.

פון די יודישע גימנאַזיע אין קיעלץ.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם פאָריגען נאָטיץ וועגען די גרויסע זאַמעל־אַקציע פאַר די היגע יודישע גימנאַזיע — האָט אונז די פערוואַלטונג פון די גימנאַזיע צוגעשיקט, צו פערעפענטליכען, א רשימה פון ווייטערדיגע הכנסות, וואָס זענען איינגעפלאָסען אין די לעצטע טעג.

די רשימה לויטעט:

פון ה' ליפּא פינקעלשטיין	— 100 זל.
„ „ מאָטל דזיאַלאָווסקי	— 50 „
„ „ אברהם פינקעלשטיין	— 25 „
„ „ ברוך שמולעוויטש	— 100 „
„ „ א. ח. וואַסער	— 50 „
„ „ ע. וואַרמברון	— 25 „
„ „ ה. סערצאַרז	— 25 „
„ „ משה קופּערבערג (הצלך)	36.55 „
„ „ ש. גוטמאַן אויס ראַדאָם	— 25 „
„ „ אברהם אמבערג	— 75 „
„ „ שמואל מאַרקאָוויץ	— 50 „
„ „ יעקיל ווייצמאַן	— 50 „
„ „ ח. ב. באַליצקי	— 50 „
„ „ ע. ענגלאַרד	— 50 „
„ „ שמואל בלומענפעלד	— 150 „
„ „ שמואל קייזער	37.50 „
„ „ שלמה קופּפערמינץ	— 50 „
„ „ שמריה מאַכטינגער	— 40 „
„ „ מרדכי גאָטליב (הענכטין)	150 „
„ „ שמעון פיינגאָלד	25 „

די פערוואַלטונג דריקט אויס איהר האָפנונג, אז די אַקציע וועט פאָרטגעזעצט ווערען מיט דעמזעלבען טעמפּאָ ווי ביז אַהער און ס'וועט דערמיט געלונגען די פינאַנסיעלע לאַגע פון די גימנאַזיע איינמאָל ווי געהעריג אין אָרדנונג צו ברענגען.

ס'איז אויך כדאי צו פערצייכנען מיט פערגניגען, אז מיט'ן ערוועדבען די מלוכה־רעכט, וואָקסט כסדר דער פּרעסטיזש פון די גימנאַזיע אין יעדער הינזיכט. ווי מיר הערען, שטרעבען צוריק אָנגענומען צו ווערען אין די היגע גימנאַזיע, א מענגע שילער, וואָס האָבען אין די לעצטע צוויי—דריי יאָהר געזוכט לעהרע אין פרעמדע שולען. ס'זענען אייך דאָ אויסזיכטען אויף פיל שילער פון פרעמדע שטעדט און שטעדטלעך. ס'איז דעריבער צו ערוואַרטען, אז מיט'ן נייעם שול־יאָהר וועט די צאָהל פון די שילער אין די היגע גימנאַזיע אָהן ספק פערדאָפּעלט ווערען.

GARBATKA
W WILLI SZTOBRYNA

otwiera **L. ROSENBERGOWA**

PENSJONAT dla dzieci i młodzieży

Rutynowana freblanka.

Kuchnia zdrowa i rytualna.

Wiadomość: Radom, Moniuszki 2.

SAMOCHODY osobowe i ciężarowe „Forda"

Akcesorja, części, opony i oleje samochodowe

ROWERY oryg. Angielskie marki „RALEICH"

Artykuły techniczne dla fabryk, młynów i tartaków

LAMPKI ELEKTRYCZNE

APARATY do spawania autogenem

stale na składzie, dostawa szybka.

„AUTOMOTOR"
Sp. z o. odp.
Radom, Żeromskiego 48
Tel. 340.

בעקאַנטמאַכונג.

די דירעקציע פון גימנאַזיום

„פשיאַטשול וויעדזי" (מיט רעגירונגס-רעכט)

מאַכט עפענטליך בעקאַנט, אז די עגזאַמינעס פאַר נייע אריינטרעטענדע פון ווסטעמפּני ביז די 6-טע קלאַס איינשליסליך, וועלען זיך אָנהויבען דינסטאַג דעם 19 טשערוויעץ ה. י.

ביטעס מיט געבורטס-מעטריקעס און עווענטועלע שול-צייגנישען דאַרף מען ביילעגען אין קאַנצעלאַריע פון גימנאַזיום קיליגסקאַ 13 ביז דעם 17 טשערוויעץ.

צו די 7-טע און 8-טע קלאַס אין אויסנאַם פאַלען וועט די ביטעס אָננעמען דער דירעקטאָר פון גימנאַזיום.

(—) דירעקטאָר אינזש. רוסאַק.

KANALIZACJA i WODOCIĄGI

BIURO TECHNICZNE

I. GOLDBERG

w RADOMIU, ul. WITOLDA 10,
Telefon 87 — Sklepu 369.

Wykonywuje: połączenia wodociągów i kanalizacji z siecią miejską, oraz całkowite urządzenia kąpielowe — po cenach najniższych.

WARUNKI BARDZO DOGODNE!

SZKOŁA FREBLOWSKA
E. FINKLERÓWNY

przy org. „Haszomer Hacair" LUBELSKA 14

przyjmuje dzieci na miesiące letnie.

Zapisy odbywają się codziennie od 2 do 6 p.p. w mieszkaniu p. FINKLERA, Kwańska 15.

UWAGA: Urządzone będą częste spacery i wycieczki.

אכטונג ראַדאָם און אומגעגענד!

דער איידעלסטער אָרגאַן פון מענש איז דאָס אויג, וועלכעס גיט איהם די מעגליכקייט אונטערשיידען דאָס שלעכטע פון גוטען, אוב צו פערמיידען מעגליכע אונאַנגענעמליכקייטען דורך שלעכט צוגעפּאַסטע ברילן, וועלכע רופן ארויס אומויסטע שמערצען, איז גערעכטהען זיך צו פערזעהען מיט ברילען אין פענסנע, וועלכע עס עמפּפעהלט אין א גרויסען אויסוואהל, און וועלכע ווערען אויסגעפיהרט גענוי נאָך די פאַרשריפטען פון די ה. ה. דאָקטוירים דורך דעם ספּעציאַליסט אָפּטיקער

Z. WĘGIER
Radom, Lubelska 25

אויף לאַגער אָרטאָפּעדישע און גומי אויסאַרבייטונגען

אכטונג אויף דעם אדרעס און פירמא

„זדראָוויע" נ. פּרזעגאָנאָוועק

דער עסיג פון די פאַבריק

ראַדאָם, וואַרשאַווער 8

איז אָנערקענט דורך דעם וואַרשאַווער געזונדהייטס-אַמט און הימישע לאַבאָראַטאָריום אַלס דער געשמאַקהאַפטסטער, נאַרהאַפטיגסטער אוּן דער געזונדסטער, ווייל ער איז אויסגעאַרבייט פון שפּירט אָהן וועלכע עס איז געפעהרליכע סובסטאַנצען.

עמפּפעהלט איהם צו פערשידענע מאַרינאַטען: הערינג, סאַלאַט, אוגערקעס, פלאָמען, עפּפעל, בירנען, קאַרנישאָנען און צו קאָנסערוואַציע.

פערלאַנגט מיט מיין פאַבריקס-מאַרקע

Ocet „ZDROWIE"

אין אַלע געשעפטען.

די פירמע איז בעשאָנקען געוואָרען מיט דעם גרעסטען גאָלדענעם מעדאַל אויף דער פּאַריזער אויסשטעלונג פון יאָהר 1927.

Magistrat m. Radomia,
WYDZIAŁ SKARBOWY,

podaje do wiadomości, że w dniach: 30 maja i 4 czerwca 1928 roku, między godz. 9-tą rano a 3-cią po południu, odbędą się na Placu Jagiellońskim przymusowe licytacje ruchomości u niżej wymienionych osób za niewpłacone podatki i inne należności:

30 maja 1928 roku.

1) Zylberberg Boruch, ul. Mleczna Nr. 10: szafa do ubrania, 1 otomana skórzana, 1 stół duży pokojowy, 6 krzeseł i 1 szafka pcikredens.

4 czerwca 1928 roku.

2) Fabr. Cykorji „Jawa", ul. Nowogrodzka Nr. 5 2 biurka dębowe z 7-ma szufladami, 1 maszyna do pisania „Schmidt" Nr. 10, i 30 metr. kamieni brukowych.

MAGISTRAT m. RADOMIA,
Wydział Skarbowy.

BROWAR PAROWY
J. SASKI
w Radomiu

poleca piwo

„EL".

קומט און בעווינדערט

די הערליכסטע

טאַפּעטען

די נייעסטע פאַסאָנען

ביי די בעסטע בעדינגונגען

ש. שטיינמאַוס

לובלינער 21.

ראַדאָמער כראָניק.

פון די יודישע גימנאַזיעס

די עגזאַמענס פון די יודישע גימנאַזיעס „פשיאַטשול וויעדזי" הויבען זיך אָן דעם 9־ען טשערוויעץ. ווי מיר ווערען געוואויר, האָט די דירעקציע בדעה איינצופיהרען נייע רעפאָרמען. ס'ווערט איינגעאָרדענט א העברעאישע ביבליאָטעק, א שול־קינאָמאַטאָגראַף, א גרעסערער ראַדיאָ־אַפּאַראַט ווי אויך א פּסיכאָ־אַנאַליטישער לאַבּאָראַטאָריום און נייע גימנאַסטישע איינריכטונגען.

• • •

ווי מיר האָבען שוין זיינער צייט געמאָלדען, האָבען זיך די שריפטליכע עקזאַמענס שוין פערענדיגט. עקזאַמינירט האָבען אַלע לעהרערס וואָס לערנען אין דער 8־ער קלאַס, אונטער'ן פאָרזיץ פון גימנאַזיע־דירעקטאָר אינזש. רוזאַק.

די מינדליכע עקזאַמענס וועלען זיך אָנהויבען דעם 11־ען טשערוויעץ אין גימנאַזיע־לאָקאַל. אלס דעלעגאַט פון קראַקאָווער שול־קוראַטאָריום איז בעשטימט געוואָרען סטעפּאַן וואַשילעווסקי דירעקטאָר פון רעגירונג'ס־גימנאַזיע אין פּינטשעוו.

פאַר'ן ענדיגען זיך די קאַדענץ וויל וואָטש די גמינע מזכה זיין די שטאָדט מיט נייע שוחטים.

ווי בעוואוסט, האָט די גמינע שוין געהאַט אנגאַזשירט אַ נייעם שוחט פון זאַקעלקאָוו. דער נייער שוחט, בעקענענדיג זיך אויס'ן אָרט האָט חרטה בעקומען אויפ'ן עסק און זיך צוריקגעצויגען. די גמינע, וועלענדיג אָבער פאָרט מזכה זיין די שטאָדט מיט נייע שוחטים, האָט נאָכדעם אונטערגעהאַנדעלט מי'ט אַ סקאַרזשיסקער שוחט אויף פאָלגענדע בעדינגונגען: 160 זל. אַ וואָך פענסיע. אחוץ דעם האָט זיך די גמינע געוואָלט מתחייב זיין צו געבען א דירה. (דער נדן, וואָס דער צווייטער צד האָט געוואָלט געבען די צווי, דריי פּאָצקאַרצן איז פאַרלויפיג א סוד).

דער סקאַרזשיסקער שוחט האָט זיך אָבער אין דער לעצטער רגע ארומגעזעהן, אז ער געהט אריין אין אַ מחלוקה ובפרט וואָס די אנגאַזשירער'ס האַלטען שוין ביי פערלאָזען די קהלה, האָט ער נאָכגעטוהן דעם ביישפּיעל פון זיין חבר דעם זאַקעלקאָווער שוחט און גענצליך רעזיגנירט.

יעצט פיהרט די גמינע אונטערהאַנדלונגען מיט א כעלמער שוחט, שפעקולירענדיג, אז די כעלמער, די „חכמים" וועט מען קאָנען אפשר נעמען אין חדר אריין.

צו דער ערשטער יאָהר - צייט פונ'ם פערדינסטפולען יודישען עסקן ל. בריליאַנט ז"ל.

אין איינינע וואָכען ארום פאַלט אויס די ערשטע יאָהר־צייט פון פערשטאָרבענעם יודישען עסקן ל. בריליאַנט ז"ל.

דאָס ראַדאָמער יודישע האַנדווערקער־קלוב פאַר וועסען דער פערשטאָר־

בענער האָט פיעל געלייסטעט, האָט בעשלאָסען איינצואָרדנען דעם טאָג פון דער יאָהר־צייט א פייערליכע אַקאַדעמיע אין איינער פון די גרעסטע שטאָדטישע זאַהלען.

דער האַנדווערקער־קלוב האָט אחוץ דעם געלאָזט מאַכען אַ הערליכע מצבה פון מאַרמור־שטיין, וואָס וועט צו דער יאָהר־צייט ארויפגעשטעלט ווערען ביים קבר פון זיין אומפערגעסליכען און אויף אייביג געשעצטען פרעזעס ל. בריליאַנט.

אויספיהרליך וועגען דעם פּראָגראַם פון דער אַקאַדעמיע וועלען מיר מיטטיילען אין די נעכסטע נומערען פון אונזער צייטונג.

אַ היתר פון מאה רבנים האָט ער וועניג און ער וויל זי גט'ען אויך דורכ'ן געריכט.

אין ראַדאָמער קרייז־געריכט איז פרייטאָג פאַריגע וואָך בעטראַכט געוואָרען אַ זעהר אינטערעסאַנטער פּראָצעס.

א געוויסער דוד רעכניק פון בענדין, וועלכער איז שוין פערהייראַט 26 יאָהר האָט געוואָרפען א אומ'חן אויף זיין פרוי בכן זי איז א מורדת, א אונגעטרייע, און אויף דעם סמך ארויסבעקומען נאָך פיעל בעמיהונגען א היתר פון הונדערט רבנים, וועלכע זענען מבטל די חופה וקידושין פונקט אזוי ווי אַ גט.

שוין העכער 20 יאָהר וואָהנט ער שוין נישט מיט זיין ווייב. חיי' איטע פון צו הויז ווינטרויב פון ראַדאָשיץ, חושד זייענדיג זי אין אומגעטריישקייט.

דער היתר פון די הונדערט רבנים איז איהם אָבער וועניג, הייל דאָס בעפרייט איהם נישט פון צאָהלען אלימענטען פאַר די קינדער און, וועלענדיג אויך פון דעם פטור ווערען, האָט ער זיך געווענדעט צום היגען קרייז־געריכט, וועלכער זאָל רעכטליך און יורידיש אנערקענען דעם ארויסבעקומענעם היתר פון די הונדערט רבנ'ים און ממילא אזוי נאָך פולשטענדיג פטור ווערען צו טראָגען וועלכע ס'איז פליכטען אלס מאַן און פאָטער.

מצד דעם מאַן איז ארויסגעטרעטען אדוו. מעער און מצד דער פרוי אדוו. פעניגשטיין.

נאָכ'ן אויסהערען ביידע צדדים האָט דאָס געריכט בעשלאָסען ארויסצורופען אלס עקספערט דעם הר' קעסטענבערג און דאַן וועט ארויסגעטראָגען ווערען דער אורטייל.

פאַר דער עפענטליכקייט.

צוליב דעם נישט טאַקטישען אויפפיהרען פון יאַנקעל דוד ווינטרויב אין דעם מנין ווערט ער אויסגעשלאָסען פון דער חברה.

מיט אכטונג
חברה אהבת רעים.

עפענטליכע ערקלערונג.

אין „ראַדאָמער לעבען" № 210 פאָדערט מיך אויף פרוי **שרה קראַנץ** לד"ת כלומר'שט איך זאָל איהר שולדיג זיין א חוב, האָב איך די עהרע מיטצוטיילען פאַר דער עפענטליכקייט אז דאָס איז נישט קיין חוב, איהר תביעה איז ערלעדיגט געוואָרען ביים **רב מקפיוו** מיט א 2 יאָהר צוריק אין אנוועזענהייט פון איהר שוועגערין פרוי **לערמאַן.**

מיט אכטונג
אהרן יוסף לעווין.

עפענטליכע אויפפאָדערונג.

איך פאָדער אויף דעם ה' **יוסף פשעראָווער** (לובלינער גאַס № 9) אז אין פערלויף פון 7 טאָג זאָל ער מיט מיר האָבען א דין תורה ביים ראַדאָמער רב **יחיאל קעסטענבערג** אדער אין סוחרים פעראיין און אויב נישט וועל איך די גאַנצע אפערע איבערגעבען צום פּראָקוראָר.

יעקב פיינטוך, רווינסקי 25.

MAGISTRAT m. RADOMIA, Wydział Skarbowy, podaje do publicznej wiadomości, że w dniach 11 i 12 czerwca 1928 roku, między godz. 9-tą rano, a 3-cią po południu odbędą się na Placu Jagiellońskim przymusowe licytacje ruchomości u niżej wymienionych osób za niewpłacone podatki:

11 czerwca 1928 r.

1) Feldman Sz., ul. Miła 5:
1 szafa do ubrania, 1 szafa do książek, 6 krzeseł, 1 zegar ścienny, 1 zegar mały stojący, 1 stół, 4 lusterka wiszące, 1 otomana. —

2) Hechtman Jakób, ul. Mała 7:
2 szafy do ubrania, 1 lustro-tremo, 2 stoły, 6 krzeseł, 1 kredens, 1 zegar ścienny. —

12 czerwca 1928 r.

3) Rutman Josek, ul. Moniuszki 10:
1 kredens dębowy, 1 otomana, 1 stół, 1 biurko dębowe, 6 krzeseł.—

4) Ajchenbaum Zelik, ul. Kilińskiego 13:
50 par bucików chromowych.

MAGISTRAT m. RADOMIA
Wydział Skarbowy.

ספּאָרט.

פערגאַנגענעם שבת איז אויפ'ן ספּאָרט־פּלאַץ פון ר.ק.ס שוין צום צווייטען מאָהל פאָרגעקומען דער קוואַליפיקאַציע־מעטש וועגען אריבערגעהן אין קלאַס „ב" צווישען די היגע יודישע ספּאָרט־קלובען מכבי—השחר. דער מעטש איז געשפּילט געוואָרען מיט זעהר שעהנע טעכנישע קאָמבינאַציעס פון דעם יונגען השחר און בי'ן סוף פון דער ערשטער העלפט פיהרט השחר 0:1. נאָך דער פויזע איז דער קאַמפף א גלייכער און מכבי, וועלכע איז פיזיש שטאַרקער פון זיין געגנער, געלונגט דעם רעזולטאַט אויסצוגלייכען אויף 1:1 (רעמי).

בר־כוכבא — סאָקאָל 0:10 (0:6)

דער פריינדשאַפטס־מעטש צווישען די אויבענדערמאָנטע ספּאָרט־קלובען איז געווען נישט־קשה'דיג אינטערעסאַנט און האָט ממש פערשאַפט א גייסטיגען גענוס דעם יודישען עולם בכלל און די בר־כוכבא־סימפּאַטיקער בפרט. בר־כוכבא איז ארויסגעטרעטען אין פולען קאָמפּלעט, אויסער 1 רעזערוו. בר־כוכבא האָט זעהר שעהן געשפּילט און מיט אויסגערעכענטע וועגען אין קאָמבינאַציעס די גאַנצע צייט פון מעטש בעשטורעמט דעם געגנערס טויער מיט ריעזיגע שאָסען, אזוי, אז זי האָט די גאַנצע צייט געהאַט די איבערמאַכט און דעם געגנער נישט געלאָזט קומען צום וואָרט.

• • •

בר־כוכבא קל. „א".

צוליב די קאָלאָסאַלע פאָרטשריטען און די גלענצענדע אויסצייכנונגען פאַר דער לעצטער צייט איז בר־כוכבא אריבער פון קל. „ב" אין קל. „א". די דאָזיגע ידיעה איז אויפגענומען געוואָרען איבעראל מיט גרויס צופרידענהייט.

דער צוזאַמענשטעל פון בר־כוכבא איז לעצטענס פערשטאַרקט געוואָרען דערמיט וואָס דער אויסגעצייכנעטער פוטבאָל־שפּילער גאָלדבערג איז פון דער היגער „טשארני" צוריק איבערגעגאַנגען אין קלוב פון בר־כוכבא. דאָס וואָלט באמת פיל־פאַך פערשטאַרקט די מאַנשאַפט פון ב"כ, איז אָבער די צרה, וואָס אין דער זעלבער צייט האָט צוליב א בעליידיגונג צייטווייליג רעזיגנירט פון שפּילען, איינער פון די גוטע שפּילער אָפּאָטאָווסקי I. און גראד ווערט געפיהרט די ברוגז־פּאָליטיק אין א צייט ווען בר־כוכבא דאַרף זיך פערמעסטען מיט וויכטיגע גרויסע „א"־קל. קלובען.

ש — פּ.

Felczer H. GRINSZTAJN Zgodna 1, tel. 303, ma świeżą ospę

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC Odbito we własnej drukarni, Radom, Szwarlikowska 20